

УДК 616-083.98:614.8-084

ЯКОВЦОВ І.З., ЗАГУРОВСЬКИЙ В.М., ЛИХМАН В.М., МУСТАФА В.І., ЯЦИНА Г.С.
Харківська медична академія післядипломної освіти

ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ НЕМЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЕКСТРЕНОЇ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ

Резюме. У роботі наведений узагальнений досвід використання різних форм, методів і методик при навчанні прийомам надання екстреної медичної допомоги осіб немедичних спеціальностей. Особлива увага приділена навчанню практичним навичкам надання допомоги при надзвичайних ситуаціях й відпрацюванню їх на тренажерах.

Одна з цілей роботи навчально-тренувального центру (НТЦ) на кафедрі медицини невідкладних станів та медицини катастроф — практична підготовка слухачів без медичної освіти з надання екстреної медичної допомоги. Це забезпечує потреби суспільства в немедичному персоналі, який частіше за все першим прибуває на місце пригоди при нещасних випадках, техногенних та природних катастрофах та надає допомогу постраждалим (рятувальники на воді, міліція, пожежна охорона, водії пасажирського автотранспорту, провідники пасажирських потягів, викладачі навчальних закладів тощо).

Відповідно до програми «Медична підготовка рятувальників та інших фахівців, які беруть участь у ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій і не мають медичної освіти» виділяють три рівні підготовки. Кожний рівень різниться кількістю академічних годин (від 12 до 120), відповідно, й обсягом теоретичної підготовки та відпрацюванням практичних навичок. У програмі особлива увага приділяється практичним заняттям із вивчення сучасних методів проведення серцево-легеневої реанімації, зупинки кровотечі, накладання пов'язок та транспортної іммобілізації постраждалих.

Процес навчання слухачів у нашому центрі має на меті наближення теоретичної підготовки до практичної. У нерозривній єдності теорії і практики пріоритетну роль відіграє практика; теорія і практика у навчанні — це дві органічно пов'язані сторони єдиного процесу пізнання. Після відпрацювання практичних навичок, якими повинні володіти фахівці, і після проходження курсу навчання вони відчують зв'язок із життям, із конкретними особливостями майбутньої можливості надання невідкладної медичної допомоги постраждалим у практичній діяльності.

Практична підготовка немедичних працівників як людей, які не мають спеціальної медичної освіти, повинна проводитися за принципом послідовності — від простого й короткого курсу до більш складного. За короткий строк навчання неможливо

сформувати медичне мислення, у зв'язку з чим, на думку фахівців, в основі навчання мають бути принципи стандартизації, алгоритмізації і відпрацювання практичних навичок до автоматизму.

Традиційно в педагогіці термін «практична підготовка» характеризує навчання як складову частину професійної освіти. Він відображає закономірності, зміст, методи й форми організації процесу формування умінь і навичок, які визначають здатність слухачів до кваліфікаційної праці. Відомо, що практична підготовка немедичних працівників започатковується в процесі засвоєння теоретичного курсу основ анатомо-фізіологічних знань. Практична підготовка в НТЦ разом із теоретичною вирішують завдання певного змісту, створюють основу з набуття первинних практичних навичок із надання першої екстреної допомоги в надзвичайних ситуаціях. Практичне навчання немедичних працівників — багатогранна за змістом, складна і цілісна система, що включає такі компоненти, як мета, потреба, мотив, предмет, на який спрямована діяльність, засоби досягнення мети, результат діяльності. Зазначимо, що взаємозв'язок пізнання і практики різноманітний.

Практична підготовка має велике психологічне значення:

- для формування психоемоційної толерантності до стресорного впливу надзвичайних ситуацій;
- блокування деструктивних емоційних переживань при контакті з клінічною смертю;
- найбільш повного засвоєння матеріалу шляхом тренування всіх каналів доступу інформації (аналізаторів) при відпрацюванні практичних навичок;
- перевірки якості і кількості засвоєння знань (критерій оцінювання);

© Яковцов І.З., Загуровський В.М., Лихман В.М., Мустафа В.І., Яцина Г.С., 2013

© «Медицина невідкладних станів», 2013

© Заславський О.Ю., 2013

Рисунок 1. Етапи формування умінь

— підвищення та удосконалення професійно спрямованої уваги.

У психології є думка про те, що пізнавальна активність людини зумовлена актуальністю та зв'язком її з практичною діяльністю. Отже, пізнання і практика як один із послідовних етапів практичної підготовки тісно взаємопов'язані і є органічним поєднанням взаємодії між суб'єктом та об'єктом.

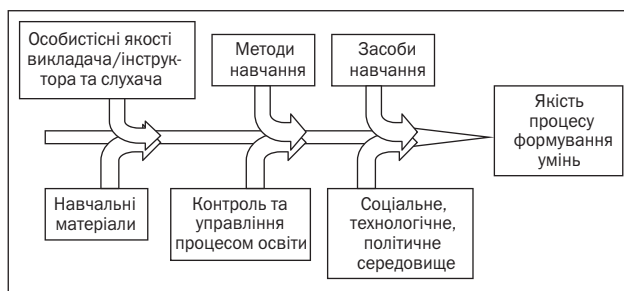

Рисунок 2. Складові формування умінь

Актуальність надання екстреної медичної допомоги, бажання на більш кваліфікованому рівні врятувати життя людей спрямовує на якісне відпрацювання практичних навичок.

Незважаючи на величезну різноманітність видів діяльності людини, терміни «знання» і «навички» можна розглядати в психолого-педагогічному значенні як взаємопов'язані «абстрактне» і «конкретне». Пояснюється це тим, що людина знає тільки те, що вміє, і навпаки; уміння засвідчує рівень оволодіння певними знаннями, її здатність виконувати певний вид діяльності. Якщо слухач здатний розповісти, як має бути виконана та чи інша маніпуляція, то це ще не означає, що він уміє її виконувати. На умінні, як відомо, базується здатність виконувати роботу, що характеризується як навички. Під цим варто розуміти ступінь здатності виконувати дії під меншим контролем свідомості або автоматично.

У міру повторення дії уміння виконувати її все більш відточується, вдосконалюється, а легкість і

Рисунок 3. Класифікація методів практичного навчання

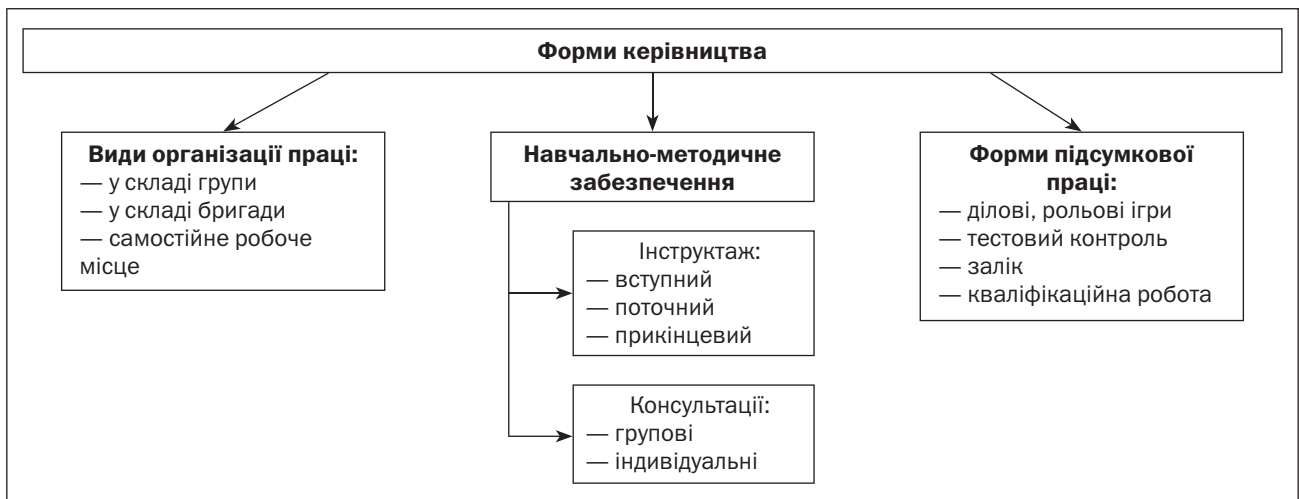

Рисунок 4. Форми організації практичної підготовки

швидкість, повне оволодіння виконанням тої чи іншої маніпуляцією залежить від природних задатків і здібностей та якостей особистості, від її попереднього досвіду. Уміння під кутом зору ступеня їх сформованості поділяються на початкові, проміжні і завершальні (майстерність). На прикладі підготовки немедицинських працівників можна побачити процес формування умінь (рис. 1). Процес розвитку умінь і навичок протягом усіх етапів практичної підготовки у тренувальному центрі, що базується на основі знань фахівців про конкретну дію, починається з формування у них початкових умінь. Законно, що від простих навичок у медичній підготовці переходять до формування складних навичок.

Фактично методи навчання при практичній підготовці не менш різноманітні, ніж у теоретичному курсі, зокрема з боку форм, у яких вони виступають (рис. 2). Якщо зміст навчання відповідає на запитання «кого навчати?», принципи визначають основні вимоги до навчального процесу, методи охоплюють шляхи і засоби навчання, то форми показують найраціональнішу його організацію.

Під формами навчання в даному випадку розуміють варіанти організації і взаємодії слухача й інструктора на практичному занятті, зовнішні рамки

їх взаємопов'язаної діяльності. Як показав аналіз використання форм у процесі організації практичної підготовки, їх можна поділити на три групи (рис. 3, 4).

Таким чином, використання різних форм та методів навчання з залученням максимальної кількості каналів надходження інформації ґрунтується на теоретичній базі; з багаторазовим відтворенням алгоритмів практичних навичок і аналізом допущених помилок дозволяє в короткі строки перетворити уміння та знання в навички з надання екстреної медичної допомоги, що виконуються на підсвідомому рівні.

Список літератури

1. Волкова Н.П. Професійно-педагогічна комунікація: Навчальний посібник / Н.П. Волкова. — К.: ВЦ «Академія», 2006. — 256 с.
2. Жданов О.И. Педагогика и психология высшей школы / О.И. Жданов. — М.: РАГС, 2010. — 258 с.
3. Малафійк І.В. Дидактика: Навчальний посібник / І.В. Малафійк. — К.: Кондор, 2009. — 390 с.
4. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник / В.Л. Ортинський. — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 472 с.

Отримано 20.01.13 □

Яковцов И.З., Загуровский В.М., Лихман В.М., Мустафа В.И., Яцына Г.С.

Харьковская медицинская академия последипломного образования

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ОБУЧЕНИЯ НЕМЕДИЦИНСКИХ РАБОТНИКОВ ЭКСТРЕННОЙ МЕДИЦИНСКОЙ ПОМОЩИ

Резюме. В работе приведен обобщенный опыт использования различных форм, методов и методик при обучении приемам оказания экстренной медицинской помощи лиц немедицинских специальностей. Особое внимание уделено обучению практическим навыкам оказания помощи при чрезвычайных ситуациях и отработке их на тренажерах.

Yakovtsov I.Z., Zagurovsky V.M., Lykhman V.M., Mustafa V.I., Yatsyna G.S.

Kharkiv Medical Academy of Postgraduate Education, Kharkiv, Ukraine

PEDAGOGICAL FEATURES OF TRAINING NON-MEDICAL PERSONNEL OF EMERGENCY MEDICAL CARE

Summary. The paper deals with generalized experience of using different forms, methods and techniques in teaching the techniques of emergency medical care of persons of non-medical professions. Particular attention is paid to practical skills of delivery of care in emergencies and testing them on training devices.